

VIDI DECANUS

Dr hab. Alicja Kuczyńska, prof. UZ

Instytut Psychologii

Uniwersytet Zielonogórski

PRÓDZIEKAN
ds. Nauk
Eugenii Mandal
prof. dr hab. Katarzyna Kłason

Recenzja pracy doktorskiej mgr Dagny Kocur pt. „Władza w organizacji zawodowej a władza w bliskich relacjach seksualnych”,

przygotowanej pod kierunkiem prof.zw. dr hab. Eugenii Mandal

Władza stanowi jedną z ciekawszych charakterystyk relacji społecznych. I chociaż najczęściej mówi się o niej w kategoriach politycznych, ekonomicznych czy zawodowych może ona dotyczyć także relacji prywatnych, w tym bliskich związków seksualnych. Istnieje wiele potocznych przekonań, ale znacznie mniej wyników badań na temat zależności między władzą w organizacjach zawodowych czy politycznych a zachowaniami w relacjach prywatnych. Wciąż bowiem brakuje szerszych, systematycznych badań w tym zakresie. W znacznym stopniu lukę tę zdaje się wypełniać praca doktorska mgr Dagny Kocur pt. „Władza w organizacji zawodowej a władza w bliskich relacjach seksualnych”, przygotowana pod kierunkiem Pani prof. zw. dr hab. Eugenii Mandal.

Dysertacja obejmuje 276 stron plus aneks. Część podstawową tworzą : wprowadzenie, trzy rozdziały teoretyczne i trzy empiryczne, spis rycin, bardzo bogata bibliografia oraz streszczenia pracy w języku polskim i angielskim. Aneks zawiera opis wykorzystanych narzędzi badawczych oraz oświadczenie poufności danych uzyskanych od osób badanych.

Praca ma prawidłową, dobrze uporządkowaną strukturę. Jest napisana klarownym i ładnym językiem. Czytelności pracy sprzyjają także podsumowania rozdziałów teoretycznych oraz rysunki ilustrujące zależności pomiędzy omawianymi zmiennymi. Tu m.in. zwrócił moją uwagę rys.3.1 na s.113 odzwierciedlający związki pomiędzy władzą i seksualnością, który w wyrazisty sposób dodatkowo uzasadnienia podjęcie zaprezentowanych w części empirycznej badań.

Teoretyczną część dysertacji Autorka poświęca omówieniu podstawowych dla podjętych badań definicji, teorii i dotychczasowych wyników badań z obszaru problematyki władzy (rozd.1), seksualności (rozd.2) oraz zależności między nimi, które to relacje rozważa także w kategoriach płci biologicznej i psychologicznej (rozd.3). Zaprezentowane w teoretycznej części pracy rozważania poprowadzone w oparciu o bardzo bogatą literaturę przedmiotu dobrze odzwierciedlają stan wiedzy psychologicznej w tym zakresie i gładko wprowadzają czytelnika w obszar podjętej w dysertacji problematyki i zaprezentowanych badań własnych.

Ich celem było określenie zależności pomiędzy subiektywną i obiektywną władzą w organizacji zawodowej oraz osobowymi uwarunkowaniami władzy a władzą w bliskich relacjach seksualnych (s. 136). Cel ten Doktorantka doprecyzowała stawiając pięć szczegółowych pytań badawczych, w stosunku do których sformułowała odpowiednie hipotezy (w większości kierunkowe) oraz przedstawiając czytelny model badawczy (s.141).

Do pomiaru wyróżnionych w programie badawczym grup zmiennych wykorzystowała liczne, dobrze dobrane narzędzia.

Obiektywną władzę w organizacji rozpatrywała z perspektywy zajmowanego stanowiska, liczby podwładnych oraz zarobków. Dane na ten temat Autorka zdobywała wykorzystując skonstruowaną przez siebie w tym celu ankietę. Władzę subiektywną Doktorantka oceniała na podstawie poczucia władzy, jakie miały osoby badane w relacjach z kolegami i przełożonym, które mierzyła za pomocą dwóch podskal Skali Poczucia władzy SPS Andersona, Johna i Keltnera we własnym tłumaczeniu. Natomiast osobowe uwarunkowania władzy zdecydowała się szacować biorąc pod uwagę potrzebę władzy, ocenianą za pomocą Kwestionariusza Potrzeby Władzy i Wywierania Wpływu i Wywierania Wpływu Bennett we własnym tłumaczeniu oraz dyrektywności mierzonej Skalą Dyrektywności Raya w adaptacji Brzozowskiego.

W złożony i wieloaspektowy sposób Doktorantka dokonywała pomiaru dwóch kolejnych, zasadniczych dla realizacji celów badawczych grup zmiennych, jakie stanowiły władza w relacjach seksualnych oraz charakterystyka seksualności. Pierwszą z nich oceniała m.in. na podstawie Podskal Skali Poczucia Władzy i Kwestionariusza Emocjonalnych i Motywacyjnych orientacji Związanych z Pobudzeniem Erotycznym (AMORE), Wielowymiarowego Testu Seksualności (Snell, Fisher i Walkers) , jawnych i ukrytych postaw dotyczących władzy i seksu szacowanych za pomocą Skali Powiązania Władzy z Seksem oraz własnej wersji Testu Utajonych Skojarzeń Greenwalda, McGhee i Schwarz. Drugą grupę zmiennych jaką była seksualność osób badanych charakteryzowała korzystając z innych podskal wymienionych już wcześniej testów: AMORE , Wielowymiarowego Testu Seksualności oraz ankiety własnej konstrukcji.

Mgr Dagna Kocur objęła swoimi badaniami grupę 205 osób (w tym 107 kobiet i 98 mężczyzn) w wieku od 21 do 72 lat (średnia wieku wynosiła około 42 lat). Badani byli pracownikami przedsiębiorstw, firm, zakładów i organizacji z terenów województwa mazowieckiego i śląskiego.

Uzyskane w toku badań dane oraz ich analizy Doktorantka zaprezentowała w rozdziale 5. W pierwszej jego części przedstawiła statystyki opisowe wszystkich badanych zmiennych oraz zagregowała szczegółowe zmienne składające się na pomiar zmiennych głównych, wykorzystując w tym celu eksploracyjną analizę czynnikową. Zabieg ten zdecydowanie ułatwił percepcję uzyskanych wyników badań oraz zwiększył klarowność rezultatów analiz przeprowadzonych w celu weryfikacji sformułowanych hipotez. Rezultaty te w większości

potwierdziły przewidywania Autorki. Najogólniej, im większą obiektywną władzę posiadały osoby badane i im bardziej ją odczuwały, a na dodatek charakteryzowały się odpowiednimi właściwościami osobowymi (m.in.: potrzebą i umiejętnościami wywierania wpływu na innych), tym większą władzę przypisywały one sobie w relacjach seksualnych. Rezultaty przeprowadzonych przez Doktorantkę analiz zależności między obiektywną władzą i jej subiektywnym poczuciem a charakterystyką seksualności badanych osób nie wykazały już tak oczywistych związków. Najwięcej istotnych związków pomiędzy władzą zawodową i charakterystyką seksualności Autorka zaobserwowała w odniesieniu do osobowych uwarunkowań władzy. Ważnymi zmiennymi dla analizowanej problematyki okazała się płć biologiczna i psychiczna. Tak jak zakładała Doktorantka w swoich hipotezach mężczyźni i osoby charakteryzujące się wysoką męskością rzeczywiście posiadały większą władzę zawodową oraz deklarowały również większą władzę w relacjach seksualnych.

Uzyskane wyniki badań Autorka poddała analizom w kierunku sprawdzenia założonego modelu badawczego. Weryfikacji modelu dokonała za pomocą dwóch sposobów: licznych analiz regresji, które pozwoliły wyłonić istotne predyktory badanych zmiennych oraz analizy modelu strukturalnego wykorzystując w tym celu program AMOS 20. Rezultatem tych złożonych analiz było potwierdzenie większości zależności między władzą, seksualnością oraz płcią biologiczną i psychiczną a także uzyskanie wyniku odzwierciedlającego dobre dopasowanie modelu. Model ten wykazał najsilniejsze związki między męskością i osobowymi uwarunkowaniami władzy (dyrektywnością i potrzebą władzy) a Seksualnością Pozytywną i Instrumentalną.

Na zakończenie pracy Doktorantka sformułowała wnioski płynące z badań oraz omówiła rezultaty przeprowadzonych analiz w terminach koncepcji i wyników badań zaprezentowanych w teoretycznej części pracy. Wskazała także na możliwości wykorzystania uzyskanych wyników badań w praktyce.

Szczegółowa ocena pracy

Teoretyczną część przygotowanej przez Panią mgr Dagnę Kocur dysertacji oceniam wysoko:

1. Problematyka pracy mieści się w nurcie wciąż rzadko w Polsce podejmowanych badań związanym z poznaniem zależności między zawodowym i prywatnym funkcjonowaniem człowieka. Koncentruje się przy tym na wspólnej dla obu rodzajów relacji charakterystyce jaka jest władza
2. Problemy badawcze są bardzo dobrze osadzone w literaturze przedmiotu. Doktorantka nie tylko korzysta z bogatej polsko- i anglojęzycznej literatury, ale bardzo dobrze ją porządkuje i analizuje.

Również empiryczną część pracy oceniam dobrze, choć mam w stosunku do niej trochę więcej uwag. Zaczęę jednak od ukazania pozytywnych stron dysertacji.

1. Doktorantka w sposób przejrzysty sformułowała główne i szczegółowe cele badawcze. Określiła też swoje przewidywania w postaci hipotez.
2. Opracowała złożony program badań umożliwiający jej realizację zamierzonych celów: obrała właściwą procedurę badan, dobrała narzędzia służące do pomiaru wszystkich zmiennych (z których część sama skonstruowała , a część sama przetłumaczyła na język polski) oraz szczegółowo scharakteryzowała badaną grupę osób.
3. Uzyskane w toku badań dane poddała prawidłowym analizom statystycznym a ich rezultaty zaprezentowała w uporządkowany i klarowny sposób.
4. Wyniki badań własnych poddała dyskusji, porównując je z doniesieniami innych polskich i zagranicznych badaczy. Wskazała także na ich możliwe implikacje praktyczne.

Pomimo wymienionych powyżej walorów dostrzegam w tej części pracy kilka słabości.

1. Pierwsza dotyczy doboru osób badanych. Chociaż Autorka napisała w swojej dysertacji, że przed przystąpieniem do badań przedstawiała osobom zachęcanym do badań cel pracy, to jednak informacja ta wydaje się być niewystarczająca ze względu na intymną problematykę badan oraz bardzo złożony zestaw testów, które miały wypełniać osoby badane. Dlatego też jestem ciekawa jak dokładnie wyglądało zaproszenie do badań oraz jakich argumentów Autorka używała zachęcając osoby do takich żmudnych badań. Co więcej, biorąc pod uwagę jedno z głównych kryteriów władzy zawodowej jakim była stanowisko kierownicze lub nie kierownicze oraz szeroko omawiane znaczenie płci dla jego zajmowania, Doktorantka dobrała do grupy osób badanych niesymetryczną pod tym względem liczbę kobiet i mężczyzn. Taki dobór badanych osób podważa zasadność hipotezy dotyczącej wpływu płci na posiadanie władzy obiektywnej (w tym zajmowane stanowisko). Również brak ograniczeń wiekowych budzi wątpliwości, zwłaszcza w odniesieniu do wykorzystania niektórych metod np. tej, która służyła pomiarowi prokreacyjnej versus przyjemnościowej motywacji do podjęcia aktywności seksualnej. Badanymi były osoby w wieku od 21 o 72 lat – średnia około lat 40. Mam wrażenie, że szczyt prokreacyjny tych osób chyba już minął.

2. Druga uwaga dotyczy pomiaru badanych zmiennych. Zaprezentowane w książce Jandy narzędzia pomiaru są jedynie tłumaczeniem zagranicznych testów , a nie ich polską adaptacją. Wydaje mi się, że warto by było przeprowadzić choćby podstawowa analizę psychometryczną tych testów oraz narzędzi, które sama przetłumaczyła Doktorantka.
3. Uwaga trzecia odnosi się do prezentacji wyników badań oraz ich interpretacji. Doktorantka w sposób bardzo przejrzysty opracowała tabele przedstawiające wyniki uzyskanych badań . Dlatego też uważam za zbędne powoływanie się na odpowiednie liczby w tekstowym opisie uzyskanych rezultatów.
4. Ostatnia uwaga dotyczy pewnych fragmentów interpretacji danych, które zdaniem Autorki świadczą o tym, że władza zmienia ludzi (np.s.173 czy s.249).

Podsumowując, uważam pracę Pani mgr Dagny Kocur za wartościową. Autorka podejmuje w niej aktualny i ważny społecznie problem i przekonująco uzasadnia jego znaczenie. W bardzo spójnie i konsekwentnie prowadzonych rozważaniach teoretycznych daje świadectwo swojej wiedzy i zrozumienia złożoności podjętej w pracy problematyki. Zaprojektowany program badawczy, jego skomplikowana realizacja, a także przeprowadzone analizy statystyczne uzyskanych wyników badań, dowodzą jej dobrego przygotowania metodologicznego. Uzyskane przez Doktorantkę rezultaty badań wzbogaciły wiedzę psychologiczną w zakresie podjętej w dysertacji problematyki. Tak więc, **biorąc pod uwagę całość rozprawy, a zwłaszcza wymienione powyżej walory, stwierdzam z całym przekonaniem, że przedstawiona mi do opinii praca w pełni spełnia wymagania stawiane przez Ustawę o stopniach i tytule naukowym. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr Dagny Kocur do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Oliwia Chęć

Arno w 31.05.2016